

¿Tza nib'ej tzach munnji? ¡Jachtik ay jalneko'!

Jeb' ley yik jeb' munnjel ja eb' stzoolil to tz'ilnn'ati ja smasanil jeb' anma' tzmunnji ja lum Estados Unidos yik América, yet' pax jeb' munnjum may yunh yet'i, jeb' unin yet' jeb' yune kelem. Jeb' nik ley tik tzyak'eb' ay jalneko' ja eb' munnjel ja eb' anma'.

Maytas tzju'u yala' jantak jab'il, toto jachtik tzach munnji ja lum Estados Unidos yik América, jachtik ay ja'eb'niwntik jalneko'.

Jeb' munnjum yowlal tzyijb'eyeb' ley ja yib'anh jab'ilal. Toto jachtik yuneto ja k'injal ja wajxklajne' ab'il, matz tak' ja munnji ja jun munnjel ja aj aysmay. Ijb'il'ochyu'uj, toto ayxo 14 mato 18 ab'il, tztak' smunnji kojn yik may skuywal. Ja smasanil yik jeb' kaso, matz tak' smunnji ek'b'an ja: **3 horail** ja yol jun k'u yik ay kuywal, **8 horail** yik jeb' k'u may kuywal, **18 horail** ja yol jun seman yik ay skuywal mato, **40 horail** ja jun seman yik may skuywal. **Yet' matz tak' smunnji ja yalnhto yik manta tzyak' a las 7:00 sk'inhb'i'al mato yik tox ek'i ja yik 7:00 yik a'awal.** May junok k'u, matz ochi nik k'u b'ab'el yik junio masanto yik K'u yik Munnjel, ja yik hora yik munnjel masanto yik 9:00 yik a'awal. **Chuk leyal syib'an** toto txaxh munj yib' te luhum a yib'.

Ay junjun chonhab' yet' niwkil chonhab' chuk chuk tz'aj yilx'ateb' ja smunnjel.

JEB' MUNNJUM MATZ TAK' SB'ONEB'

- ▶ Matz xaj stojol yuj tzmunnji
- ▶ Matz xit ja yatatal kuywal
- ▶ Sk'anb'an jamankotn nab'enal
- ▶ Xib'tni ja ya'n och ja yab'il mato ja ikan
- ▶ Xib'tni ja yawji ja migración mato ja policía
- ▶ Jalni to tzpitz es ja yib'anh yab'ilal sk'inal
- ▶ Yijx'ek'i yunhal aj cheklyaji, teléfono mato junxok stas yet'i
- ▶ Sk'anxi sb'on utj mul
- ▶ Spechxi, yixtxi mato spechx munnjok
- ▶ Matz ajxi ilwjok mato k'u kolan
- ▶ Checks b'oheb' jun munnjel tziakan stualil a skinal (toto yuneto skinal ayalan 18)

JEB' MUNNJUM YOWLAL

- ▶ Stojxi yuj SMASANIL jeb' hora yik tzmunnji
- ▶ Tzajxstojol ja jun smunnjel chajb'il (to ixhta)
- ▶ Stojxi horas ek'b'an toto ek'b'an smunnji ja chab' schawinak hora ja yol seman
- ▶ Yajxi skuysb'a ja yib'anh yik wach' sk'ojol yet' swach'ilal ja nik smunnjel ja jun ti' tzab' jachtik
- ▶ Yajxi tas yik yilx'ati (icha smakl k'ab' mato smakl ti') toto tza nib'ej jachtik
- ▶ Yajxi ilwjel yik tzach wa'i yet' yik tzach at chuljok
- ▶ Sb'o'i jeb' k'anb'il ja yib'anh jaye' hora tz'ajxi ja munnjel ja yib'anh jantak ja k'injal

¿TAS TZ'AJ WILN'ATI AJ AY WALN- WIKO' JA IN MUNNJEL?

YIB'ALOKA NAB'EN.

Yowlal tza
k'ulnej junok
sleyal a munjel.

Ay jalneko' ja mun-
nji ja syelalil, ja yik
tztojxi ja sk'u'al,
yet' smunnji jeb'
hora tz'ajxi yuj ley.

AK' CHEKLJOK.

Mol aj tz'ib'il yik:

- ▶ Jaye' hora tz-
munnji yet' nik
k'u
- ▶ Jantak tzach
tojxi
- ▶ B'ak'inh tzach
tojxi
- ▶ Nik b'i yet'
sjolom b'i yet'
aj kajan nik
smunnjum, nik
tz'iln'ati, yet' aj
tzkan smunnjel

Tztak' ja k'anni
nik **aplicación
DOL-timesheet
may stojol mato
junok kuaderno
ja aj tz'ib'il nik.
ab'ix tik.**

MALK JAB'A.

Paxtinanh yet'
junok cham
anma' ojtak ja
b'a yet'ok, icha
jun mamb'il,
ajkuenta, yajal
kolwjum mato
a'm kuywal.

Toto jachtik tz'och
ja yab'il, matz jach
ilxi ja wach', manh
wach'ok jab'ni ja b'a
ja a munjel mato
ja junok mach ja aj
tzmunnji tz'ixtn'eli
yet' aj ay yalnyiko',
yowlal tztz'ib'xi mato
smolxi icha tas ix yuji
yet' nik sk'u'al ja yik ix
yuji. Toto lajwnak, say
kolwal antm anma',
ij'elt ja aj aych syab'il
yet' tza molni yala' tas
tztz'ib'ej antwjum.

AKXO AB'IX YIB' AJ AY JALNEKO'

Toto ay junok mach aj tzach munnji jachtik ja lum Estados Unidos yik América matz yij b'eyok nik ley, mato ay mach tzpechni munnjok ja junok munnjel matz yij b'eyok nik ley, jachtik tztak' ja si'xi ja yala' tz'ajxi chekl yaj sat ley mato kolwal. Kaw ay yel'chi to jachtik tza k'umej junok yajal kolwjum. Toto ay junok ja yajal kolwjum yik migración, mato junok yajal kolwjum yuj nik KIND, ja eb' tztak' jach skoltni ja sayni junok yajal kolwjum yik aj ay jalneko' ja munjel ja aj tzach ochi. Ixtapaxi tztak' jalnab'a ja yuj ixtwal ja stojlal jeb' yatutal yajal ja eb' tzb'oni jeb' ley yik munjel.

- ▶ Ja jakxo ab'ix ja yib'anh aj ay jalneko' ja munjel icha munnjum kelem: www.dol.gov/agencies/whd/youthrules/young-workers
- ▶ ¿Matz jach tojxi mato tzach munnji ja niwan hora? Tztak' awji ja nik Wage and Hour Division of the Department of Labor (Tzpojxi yik Stojol yet' Hora yik Yatutal yik Munjel) ja 1-866-487-9243 mato www.dol.gov/agencies/whd/contact/complaints
- ▶ ¿Manh wach'ok jab'ni ja b'a ja a Munjel? Tztak' awji ja nik Occupational Safety and Health Administration (OSHA) (Molm yik Swach'ilok yet' yik Wach' sk'ojol Tas Tzb'o'o) ja 1-800-321-6742 mato www.osha.gov/workers/file-complaint
- ▶ **Ak' chekljok ja hora** ja jun aplicación siyb'il yik ju'unh yik tiempo: www.dol.gov/agencies/whd/timesheet-app

¿Tas junhal tzin nib'ej sek tztak' jin munnji?

Jeb' anma' tznib'eb' ju'unh sek tzmunjeb' chekl yaj sat ley. Ja eb' anma' manh cheklok yaji ja lum Estados Unidos yik América, yowlal ay jun yunhal yik smunnjel wach' yaj sb'o'i mato jun tarjeta yik aj kajan ja jun'ejmnehej (ixtapaxi ojkab'il icha "green card" (tarjeta ya'ax)) yik Department of Homeland Security (Yatutal yik Tanhmal Chonhab'), icha wun ja b'isul yik ja Wach'ilok Anma'.

Ay junok sb'isul yik Wach'ilok Anma' matz yal'elchi to tztak'nhej smunnji ja chekel yaji ja sat ley. Toto tza nib'ej tzojkej jakxo ja yib'anh tas tz'aj ki munnji ja chekel yaji ja sat ley ja lum Estados Unidos yik América, yowlal tza k'umej junok yajal kolwjum yik migración.

Ay junjun yajal chonhab' ja sla'nil tzk'ana' "ju'unh sek tzmunnji" ja smasanil jeb unin, kelem tz'munjochi. Stak a kanjab' b'ay a snail kuywal.

Ixtapaxnhe toto may jeb' nik ju'unh tik, jeb' munnjum mato tz'i'n b'eyok yowlal tzyijb'eyeb' jeb' ley yik munnjel.

- ▶ **¿Lajwel ja a munnjel?** Ij yik antwjum anma' yet' ja k'anni jun yunhal yik Stuminal ja eb' Munnjum ja a muunnjum. Tztak' xajni stuminal ixtapaxi wagh'kab' manta tztz'akwi ja wajxklajnhe ab'il mato may yu'unh. Tztak' xajni tas tz'ajxi tz'ajxnhej yala' mach ay smul. Jeb' stzolil tzjelmji ja tzyala' tas chonhb'al, yujcha tztak' y'i'n jakxo yab'ixal jatik: www.dol.gov/general/topic/workcomp
- ▶ **Ixtapaxi tztak' yawji ja Department of Labor (Yatutal yik Munnjel)** sla'nil sayb'il ja chonhab' aj kajan ja nik tz'ib'ilti: www.dol.gov/agencies/whd/state/contacts
- ▶ **¿Pechb'il ja Munnjel?** Tztak' awji ja nik National Human Trafficking Hotline (Línea Tojol ja nik Yatutal Chonhab' yik Trata yik Anma') ja 1-888-373-7888 mato a'n'ati junok tz'ib' ab'ix yet' nik paxti' INFO ja 233733 mato www.dhs.gov/blue-campaign

¿Tas munnjel jeb' aysmay?

Jatik ay junjun sch'oxnb'il yik munnjel aysmay:

Ch'umm k'en kuchmal

Ya'an k'anb'ok

Minería

A'm och yib'nh nha

Demolición

Sk'anxi jun k'o'och mato andamios

Saym il maquina ak'b'il och yuj lus icha sierras, kalwjum mato ma'wjum lu'um

Xonhxi tas ja yol kaye, ja yet'ul chonhab' mato ja junjun smakil nha

B'om ladrillos, azulejos yet' yamk'ab' lajn yilxi

Saym'il maquina yik b'om chib'ej mato ch'ik yik kolal mato munnjel ja a'am sikk'ok mato a'm dikb'ok chib'ej

¡Kaw ay yel'chi!

Toto tzmunnji ja junok munnjel aysmay mato manh ta'wb'ilok.



¡OJKEJ JA AJ AY JALNEKO'!
¡AK'CHEKLJOK JEB' IXTWAL!
¡MAKLEJ JAB'I!



Sek ojkan eljakxo ja yib'anh aj ay jalneko' yet' sek yajxi yamk'ab' sek sayx'ek'i kolwal ochanh:

supportkind.org/worksafe

Ha' une tz'alxi hay skulwalil ma tzaj stojol mach tzilnat quetok a sleyal.

KIND
KIDS IN NEED OF DEFENSE